

SALGININ IŞIĞINDA KÜRESEL GÜÇ DENGESİNE BAKMAK

EVREN BALTA

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ-TÜSİAD DIŞ POLİTİKA FORUMU
ARAŞTIRMA RAPORU

DPF 2020- AR 01

**SALGININ IŞIĞINDA
KÜRESEL GÜÇ DENGESİNE BAKMAK**

Evren Balta

Özyeğin Üniversitesi

Uluslararası İlişkiler Bölümü

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ - TÜSİAD

DIŞ POLİTİKA FORUMU

Araştırma Raporu

DPF 2020-AR 01

Yazar Hakkında

Özyeğin Üniversitesi'nde öğretim üyesi ve İstanbul Politikalar Merkezi'nde kıdemli araştırmacı. Lisans derecesini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden aldı. Yüksek Lisansını ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nde tamamladıktan sonra Columbia Üniversitesi School of International and Public Affairs bölümünde ikinci bir yüksek lisans yaptı. Doktorasını 2007 yılında CUNY-The Graduate Center'da (New York/ABD) "Rusya ve Türkiye'de Devlet Kapasitesi ve İç Çatışma" başlıklı doktora tezi ile Siyaset Bilimi alanında aldı. *Türkiye'de Devlet, Ordu ve Güvenlik Siyaseti* (İ. Akça ile birlikte, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2010); *Küresel Siyasete Giriş* (İletişim Yayınları, 2014) ve *Kuşku ile Komşuluk: Türkiye ve Rusya İlişkilerinde Değişen Dinamikler* (G. Özcan ve B. Beşgül ile birlikte, İletişim Yayınları, 2017) adlı derlemeleri ve *Küresel Güvenlik Kompleksi* (İletişim Yayınları, 2012), *Tedirginlik Çağı* (İletişim Yayınları, 2019) ve *Amerikan Pasaportu: Ulusotesi Dünyada Ulusal Vatandaşlık* (O. Altan-Olcay ile birlikte, UPenn Press, 2020,) isimli kitapları mevcuttur. Çalışmaları karşılaştırmalı siyaset, siyasal şiddet, güvenlik, vatandaşlık ve ulus ötesi siyaset alanlarında yoğunlaşmaktadır.

İçindekiler

Executive Summary	5
1. Giriş	6
2. Küresel Siyasette Gücü Tanımlamak	8
3. Salgın Öncesi Küresel Güç Dengesi	10
4. COVID Krizi ve Yeni Küresel Güç Dengesi	13
5. Yeni Bir Uzlaşmanın Gerekliliği	16
Kaynakça	18

Executive Summary

Although the coronavirus has affected several countries, it showed its greatest impact in Western countries that are the core countries of globalization and liberal democratic order. While national health systems have collapsed in countries like the USA, UK, Spain, France, and Belgium, these countries' death rates have remained above the world average. This situation has raised a question again more strongly that international relations experts and politicians have already been asking for a long time: Is the axis of global hegemony shifting from the West to the East, and from liberal democratic norms to authoritarianism? Is the "US Empire" or "the American century" coming to an end? This report aims to evaluate these questions based on available data. The report claims that the pandemic will not create an entirely new global order but will strengthen the dynamics of change that already exist in both the global balance of power and the form and intensity of global cooperation.

1. Giriş

Kurt Campbell ve Rush Doshi yüz milyonlarca insanın aynı anda aynı virüse maruz kaldığı ve benzer sosyal izolasyon politikaları ile evlerine kapandıkları korona salgınının küreselleşmenin boyutları ve niteliği açısından yaşadığı ilk büyük kriz olduğunu iddia eder.¹ Onlara göre bu salgın özellikle ABD merkezli küreselleşmenin ve ABD'nin zaten çözülme emarelerine tanıklık ettiğimiz küresel liderliğinin dönüm noktasıdır. Nitekim küresel güç dönüşümleri hiçbir zaman bir anda olmaz. Önce kademeli olarak başlayan değişim, beklenmedik krizler sonucunda ve hiç kimsenin beklemediği an ve biçimlerde topyekûn değişebilir. Campbell ve Doshi'ye göre etkisini kaybeden İngiliz imparatorluğunun çözülme anı Süveyş müdahalesidir. Bu müdahale İngiliz imparatorluğunun temelindeki zayıflığı ve etkisizliği ortaya çıkarmıştır. Robert D. Kaplan benzer bir biçimde COVID krizinin ABD merkezli küreselleşmenin ilk aşaması ile ikincisi arasındaki tarihsel ayırım noktası olduğunu iddia eder.² Colin Kahl ve Ariana Berengaut ise salgınla mücadelenin akut aşaması geçtikten sonra virüsün arkasında devasa bir jeopolitik enkaz bırakacağı ve bu enkazın büyük sorunlara gebe olduğu konusunda bizi uyarır.³ COVID krizi gerçekten de temel küresel dengelerin olağanüstü bir biçimde değişeceği öldürücü bir darbe olarak yorumlanabilir mi?

Küreselleşme yirminci yüzyılın son çeyreğinden itibaren giderek artan oranda yaşadığımız ekonomik, siyasi ve kültürel bağlantılılığı anlatmak için kullanılan anahtar bir kelime haline geldi. Ekonomik küreselleşme, mal ve hizmetlerin artan akışını, teknolojinin yaygın ve hızlı dağılımını ve malların giderek artan oranlarda küreselleşen arz zincirleri yoluyla üretilmesini ifade etmekteydi. Siyasi küreselleşme ise artan kurumsal izomorfizme ve bölgeler ile devletler arasındaki ilişkilerin dönüşümüne işaret ediyordu. Siyasi küreselleşme, her biri ulusal ölçekten çok daha geniş ağlara sahip yeni tipte aktörleri siyaset sahnesinin ana aktörleri haline getirdi. Uluslararası örgütlerden ulus ötesi şiddet ağlarına kadar pek çok grup bu sürecin kazananıydı.⁴ Kültürel küreselleşme ise insanlar arasındaki bilgi ve değer akışının ve temasların ulusları aşan bir biçimde yoğunlaşmasını ifade ediyordu. Küreselleşme, uluslararası sınırların giderek daha fazla mal, hizmet, finans, insan ve fikir akışlarına açılması ve bu akışları kolaylaştıran veya teşvik eden ulusal ve uluslararası düzeylerde kurum ve politika değişiklikleri ile ilerledi.⁵

John Ikenberry küreselleşmeyi teşvik eden bu kurum ve politika değişikliklerinin, her ne kadar pek çok farklı ve merkezsiz kaynaktan beslense de, temelde İkinci Dünya Savaşı sonrasında

---

¹ Campbell, Kurt, and Rushi Doshi. 2020. "The Coronavirus Could Reshape Global Order." *Foreign Affairs*, March 18, 2020. <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2020-03-18/coronavirus-could-reshape-global-order>

² Kaplan, Robert D. 2020. "Coronavirus Ushers in the Globalization We Were Afraid Of." *Bloomberg*. March 20, 2020. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2020-03-20/coronavirus-ushers-in-the-globalization-we-were-afraid-of>

³ Kahl, Colin, and Ariana Berengaut. 2020. "Aftershocks: The Coronavirus Pandemic and the New World Disorder." *War on the Rocks*, April 10, 2020. <https://warontherocks.com/2020/04/aftershocksthe-coronavirus-pandemic-and-the-new-world-disorder/>

⁴ Ougaard, Morten. 2004. *Political Globalization: State Power and Social Forces*. London: Palgrave Macmillan.

⁵ "Globalization." *World Health Organization*. <https://www.who.int/topics/globalization/en/>

ABD'nin öncülüğünde kurulan liberal uluslararası düzenin bir parçası olduğunu iddia eder. Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte ABD bu uluslararası düzenin tartışmasız (ve rakipsiz) küresel liderliğini ele geçirmiştir.⁶ Liberal uluslararası düzen, farklı dönemlerde farklı unsurları ön plana çıkarsa da üç ana eksen üzerinden ilerler. Bunlardan ilki, ekonomik küreselleşmenin de temelini oluşturacak olan, sınırları olmayan bir piyasa ve serbest ticaret arzudur. Liberal uluslararası düzen aynı zamanda bir güvenlik işbirliğidir, devletler kendi güvenliklerini arttırmak için kurumlara ve kurallara bağlanmalıdır. Bu kurallar ve kurumlar devletlerin ortak değerler oluşturmasında önemli bir bileşen olarak görülür.⁷ Son olarak, liberal uluslararası düzenin ulusal düzeyde "makbul" rejimleri siyasal demokrasilerdir. Çatışmaların müzakere yoluyla sonlanması devletlerin kendi içlerinde siyasal bir demokrasiyi kurması ön koşuluna bağlanır. İnsani müdahalelerin temel hedefi devletlere karşı küresel haklara sahip bireyleri korumaktır.⁸

Liberal uluslararası düzenin temel ilkeleri elbette sadece Amerikan çağının bir sonucu olarak ortaya çıkmadı. Hemen her biri Aydınlanma, milliyetçilik, sanayi devrimi gibi büyük dönüşümlerin sonucuydu. Modern kapitalist sistemin fırsatlarını çoğaltma arzusu içerdiği gibi, bu sistemin yarattığı tehlikelere karşı görece bir uzlaşmayı da içeriyordu. ABD özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu sistemin küresel finansörü, kural koyucusu ve denetleyicisi oldu. Ikenberry, bu maliyetli görevleri üstlenmenin ABD'ye küresel sistemde bir ayrıcalık verdiğini iddia eder. Bu rol sayesinde dolar rezerv parası olmuş, ABD'nin ana güç olduğu küresel güvenlik rejimleri kurulmuş, ABD ekonomisi uluslararası ekonominin motoru haline gelmiş ve ABD diğer devletlerin jeopolitik ve ekonomik kararları üzerinde çok ciddi bir güç kazanmıştır.⁹

Liberal uluslararası düzen ve ABD'nin bu düzenin devamı konusunda oynadığı benzersiz rol COVID krizinden çok önce pek çok farklı dinamiğin etkisi altında sarsılmaya başlamıştır. Her şeyden önce küreselleşme ABD dışı ekonomilerin güçlenmesine, ABD'nin (ve Batı'nın) küresel gelir dağılımdan aldığı payın azalmasına yol açmıştır. Bundan daha önemlisi üretimin yapısının hem nitelik olarak değişmesi hem de coğrafi olarak yer değiştirerek ucuz işgücünün olduğu Asya ülkelerine kayması başta ABD olmak üzere Batı toplumlarında gelir dağılımındaki eşitsizliğin ciddi bir biçimde artmasına neden olmuştur.¹⁰ Özellikle orta sınıfların daralmasına neden olan bu yeni eşitsizlik küreselleşmenin (ve ona bağlı kurumların) ve ABD hegemonyasının maliyetlerini üstlenmek istemeyen ulusal muhalefetleri ortaya çıkaracaktır.¹¹

---

⁶ Ikenberry, G. John. 2018. "The End of the Liberal International Order?" *International Affairs* 94, no.1: 7-23.

⁷ Finnemore, Martha, and Kathryn Sikkink. 1998. "International Norm Dynamics and Political Change." *International Organization* 52, no. 4: 887-917.

⁸ Morris, Justin. 2013. "Libya and Syria: R2P and the spectre of the swinging pendulum." *International Affairs* 89, no.5: 1265-1283.

⁹ Ikenberry, G. John. 2019. *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order after Major Wars, New Edition-New Edition*. Princeton: Princeton University Press.

¹⁰ Milanovic, Branko. 2016. *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Cambridge: Harvard University Press.

¹¹ Morris, Justin. 2013. "Libya and Syria: R2P and the spectre of the swinging pendulum." *International Affairs* 89, no.5: 1265-1283.

Bu koşullar altında hem liberal hem de popülist kamp küreselleşmenin fazla ileri gittiği konusunda uzlaşırlar. Dani Rodrik, ulusal egemenlik, demokrasi ve hiper-küreselleşmenin aslında aralarında çok büyük içsel gerilimlerin olduğu ve eş zamanlı olarak başarılması mümkün olmayan gündemler olduğunu iddia eder.¹² ABD'nin Afganistan ve Irak müdahalelerinde iyice açığa çıkan aynı anda hem yayılcı hem de iç tutarlılıktan yoksun dış politikası ise pek çok bölgesel gücün ABD gücünün yörüngesinden çıkmasına neden olacaktır.¹³

Bütün bu eğilimler Donald Trump'ın ABD başkanı seçilmesiyle hız kazanacaktır. Trump, ekonomik anlamda korumacı, siyasi anlamda içe kapanmacı ve uluslararası kurumların maliyetlerini yüklenme konusunda da isteksiz bir programa sahiptir. Trump'a göre hem uluslararası kurumları hem de Çin gibi ekonomik anlamda yükselen devletleri ABD tüketicileri sübvansede etmektedir ve siyasi programı küreselleşmenin ABD aleyhine işlediğine dair ABD içinde yükselen bir uzlaşmanın izdüşümüdür. Buna rağmen Trump başkanlığı döneminde ABD'nin askeri rolünde ve harcamalarında ciddi artışlar meydana gelmiştir. Barry Posen'e göre Trump yönetimi, liberal uluslararası düzenin temel unsurlarını terk etmiş olsa da güvenlik politikası ve askeri gücü hegemonik güç söylemine bağlı kalmıştır. Bir başka deyişle Posen'e göre Trump başkanlığında ABD'nin büyük stratejisi "liberal"den "liberal olmayan" hegemonya tesisine geçmiştir.¹⁴

2. Küresel Siyasette Gücü Tanımlamak

Uluslararası ilişkilerde güç ve gücün ölçülmesi en önemli tartışma konularından biridir. Klasik realist analizler güç ölçümünde ülkelerin maddi ve sert güçlerine vurgu yaparlar. Örneğin John Mearsheimer'a göre büyük güç olmanın iki temel unsuru vardır; ekonomik ve askeri güç.¹⁵ Büyük güçlerin temel hedefi, küresel olarak refahın ve kaynakların yoğunlaştığı bölgelerde rakip güçlerin ekonomik ve askeri olarak üstünlük sağlamalarına engel olmaktır. Hem ekonomik hem de askeri gücün gereklilikleri ve projeksiyonları dönemden döneme değişiklik gösterir. Örneğin, İkinci Dünya Savaşı sonrasında askeri olarak büyük güç olmak aynı anda nükleer güç olmak anlamına gelmeye başlamıştır. Günümüzde ise Joseph Nye'in deyişiyle büyük güç olmak gelişmiş nükleer silahlara, donanmaya veya füzelere sahip olmak anlamına gelmez, sahip olunan askeri varlıkları kapsayıcı bir üst sisteme entegre edebilme kapasitesi anlamına gelir.¹⁶

Nye, küresel gücün sert güç ile olan ilişkisini teslim etse de, gücün önemli bir bileşeninin yumuşak güç olduğunu iddia eder. Yumuşak güç analizlerinde gücün varlığını keşfedebileceğimiz kültürel değerler, kurumlar ve politikalar gibi daha geniş bir alan vardır. Yumuşak gücün temelinde sadece devletin kaba kuvvetinin üstünü örtmek ve dış politikasını meşrulaştırmak için giriştiği

---

¹² Rodrik, Dani. 2017. *Straight Talk on Trade: Ideas for a Sane World Economy*. Princeton: Princeton University Press.

¹³ Duncombe, Constance, and Tim Dunne. 2018. "After Liberal World Order." *International Affairs* 94, no.1: 25-42.

¹⁴ Posen, Barry R. 2018. "The Rise of Illiberal Hegemony: Trump's Surprising Grand Strategy." *Foreign Affairs* 97: 20-27.

¹⁵ Mearsheimer, John J. 2001. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: WW Norton & Company.

¹⁶ Nye Jr, Joseph S. 2017. "Deterrence and dissuasion in cyberspace." *International Security* 41, no. 3: 44-71.

bilinçli çabalar yer almaz.¹⁷ Nye'in deyişiiyle, örneğin Amerika'nın gücü ordusundan daha çok Hollywood ve Harvard'dır. Joseph Nye'nin formülasyonunda kültürel ve kurumsal hegemonya gücün olmazsa olmazı olduğu gibi, yumuşak gücün temel kaynağı uzmanlık ve krizlerin siyasi çözümüdür. Bir diğer deyişle küresel güç iddiasında bulunan her ülke kendi ülkesini bir uzlaşma üzerinden iyi yönetebilme kapasitesine sahip olmalıdır. Politika yetersizliğı yumuşak gücü yok eder.¹⁸ Çünkü yumuşak güç bir aktörün bir diğer aktörü güç kullanmadan kendi gündemine ve başarısına ikna etme yeteneğı ile doğrudan ilgilidir. Walt'a göre de uzmanlık konusundaki itibar gücün en büyük kaynaklarından biridir.¹⁹

Tam bu noktada özellikle küresel güç değışimini anlamak konusunda daha yakın dönemli iki tartışmanın önemli olduğunun altını çizmek gerekir. Bu tartışmalardan ilki Yuen Foong Khong'un Robert Gilpin'in hegemonik güç değışimi teorisinin ana hatlarından biri olan itibar kavramını yeniden yorumladığı çalışmasıdır. Khong Amerika Birleşik Devletleri ile Çin arasındaki mevcut jeopolitik rekabetin itibar hiyerarşisine dair bir rekabet olduğunu ve Çin'in temelde uluslararası sistemdeki en itibarlı devlet olarak ABD'nin yerini almak istediğini iddia eder.²⁰ Khong'a göre gücün temel belirleyicileri hala ekonomik, askeri ve kültürel (yumuşak güç) sermayedir. Prestij ise bir devletin ekonomik, askeri ve kültürel gücü konusundaki itibarıdır. Güç, bir devletin maddi yeteneklerini ifade ederken, itibar bir devletin maddi yeteneklerinin (yani gücünün) güvenilirliğini içerir. Prestij önemlidir, çünkü devletler gündelik olarak güçten ziyade itibarı kullanırlar. Prestij uluslararası ilişkilerin günlük para birimidir, devletlerarasındaki pazarlık ve müzakerelerin sonuçları, her zaman maddi güçle doğrudan bağlantılı olmayan bir biçimde ilgili tarafların görelî itibarına göre belirlenir.²¹

İkinci bir tartışma, gücün tanımına belirsizliklere uyum sağlama yeteneğini ekler. Katzenstein ve Seybert uluslararası ilişkilerde tüm güç ölçümlerinin temelde sabit tehditler ve risk hesapları üzerinden ilerlediğini, oysa tehditlerin doğasının değıştiğı ve belirsizliğin ana ilke olduğu küresel bir dünyada güç kavramının farklı bir tanıma ihtiyaç duyduğunu iddia ederler. Katzenstein ve Seybert dünya siyasetinde beklenmeyen olayların ana norm haline geldiğı gerçeğı üzerinden "esnek güç/protean power" kavramını önerirler. Esnek güç, belirsizlik durumlarına uyum sağlama yeteneğidir; aktörlerin hesaplanabilir risk durumlarını kontrol etme becerilerine odaklanan geleneksel güç tanımlarından ayrılır. Esnek güç, değışikliklere onaylayarak, reddederek, ortaya çıkan durumun gerçekliğini reddederek, uyum sağlayarak veya yeni çözümler yaratarak yanıt verir. Bu tarz bir güç tanımı kontrol gücünün yerini almaz, ama o gücün yaratıcı şekillerde ve yeni durumlara uyum sağlayarak kullanılabilmesini mümkün kılar.²² Katı sistemler, ortaya çıkan yaygın belirsizlik durumlarında ve krizlerle mücadele etme konusunda görece olarak daha başarısızdırlar.

¹⁷ Nye Jr, Joseph S. 2015. *Is the American Century Over?* John Wiley & Sons.

¹⁸ Nye Jr, Joseph S. 1990. "Soft Power." *Foreign Policy* 80: 153-171.

¹⁹ Walt, Stephen M. 2020. "The Death of American Competence." *Foreign Policy*. March 23, 2020. <https://foreignpolicy.com/2020/03/23/death-american-competence-reputation-coronavirus/>

²⁰ Khong, Yuen Foong. 2019. "Power as Prestige in World Politics." *International Affairs* 95, no.1: 119-142.

²¹ Age.

²² Katzenstein, Pater, and Lucia Seybert. 2018. "Protean Power and Uncertainty: Exploring the Unexpected in World Politics." *International Studies Quarterly* 62, no.1: 80-93.

Hem itibar hem de esnek güç tanımları küresel güç projeksiyonuna devletlerin ulusal anlamda rıza devşirme kapasitelerini, kurumlarının yapısını, karar alma süreçlerinin hızını, esnekliğini ama aynı zamanda güvenilirliğini dahil eder. Stephan Walt'ın COVID krizi vesilesi ile yazdığı gibi, bütün büyük güç politikaları temelde yereldir. Walt'a göre dış politika konu dışı değildir ve bu alandaki hatalar ciddi ve çoğu zaman trajik insani sonuçlara yol açabilir. Ancak, büyük güçler için güç projeksiyonlarında uzun vadede liderlerin ülkelerini nasıl yönettikleri, dışarıda ne yapmayı seçtiklerinden çok daha önemlidir.

3. Salgın Öncesi Küresel Güç Dengesi

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, ABD, yukarıda tanımlamaya çalıştığım güç ölçütlerinin hemen her birinde Sovyetler Birliği tarafından yakından takip edilmesine rağmen, küresel hegemonik lider oldu. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ABD'nin (liberal) bir uluslararası düzene başkanlık eden rakipsiz bir güç olmasına yol açtı.²³ Ancak bu tartışmasız liderlik bugün dünyanın her yerinde, ama en fazla oranda, Asya'da yükselen Çin'in gücünün artması ile aşılıyor.²⁴ Peki, küresel siyasette gücün nasıl değiştiğini, kimin daha güçlü olduğunu nasıl söyleyebiliriz? Gücü tanımlamak gücü ölçmenin ve güç dengesindeki değişimleri analiz etmenin ana unsuru olsa da itibar, esneklik, kültürel hegemonya gibi ölçülmesi zor kavramları barındıran güç tanımları üzerinden gücü ölçmek her zaman son derece risklidir.

Khong, ABD ve Çin arasındaki güç değişimini analiz ederken Asya'da şimdiye kadar yapılmış en kapsamlı güç çalışması olan "*Lowy Institute Asia Power Index/Lowy Enstitüsü Asya Güç Endeksi*"ni kullanır. Endeks Asya'daki 25 ülke ve bölgeyi sahip olduklarına ve sahip oldukları şeylerle ne yaptıklarına göre sıralayan analitik bir araç olma hedefindedir. Endeksin COVID krizinden hemen önce çıkardığı 2019 baskısı gücü sekiz tematik ölçüt üzerinden 126 göstereyi dahil ederek ölçmekte ve bölgedeki her ülke için yıllık eğilimlerle güç dağılımındaki değişiklikleri takip edebilmektedir.²⁵ Endeksin Tablo 1'de görebileceğiniz ilk 4 göstergesi ekonomik güç (ekonomik büyüklük, uluslararası ekonomik etki, teknoloji ve bağlantılılığı); askeri güç (savunma harcamaları, silahlı kuvvetlerin büyüklüğü, silahlar ve platformlar, askeri postür); direnç (kurumsal dayanıklılık, kaynak güvenliği, jeoekonomik güvenlik, jeostratejik güvenlik ve nükleer caydırıcılık) ile geleceğe yönelik güç projeksiyonlarından (2030 yılına yönelik ekonomik, askeri, kaynak ve nüfus göstergeleri) oluşmaktadır. Diğer göstergeler ise bağlantılılık üzerinden gücü ölçmekte ve diplomatik ağlar (bölgesel antlaşmalar, uluslararası örgütler, çok taraflılık), ekonomik ağlar (bölgesel yatırımlar, antlaşmalar), savunma ağları (bölgesel ittifaklar, küresel silah ticareti) ve kültürel ağlar (bilginin ve kültürün dolaşımı, insanların dolaşımı) gibi küreselleşmenin temel göstergelerine odaklanmaktadır.

---

²³ Smith, Nicholas Ross, and Tracey Fallon. 2020. "An Epochal Moment? The COVID-19 Pandemic and China's International Order Building." *World Affairs* 183, no.3: 235-255.

²⁴ Taskinsoy, John. 2020. "Diminishing Dollar Hegemony: What Wars and Sanctions Failed to Accomplish, COVID-19 Has." *SSRN*.

²⁵ Endekse dair daha fazla bilgi ve ölçme yöntemlerine dair bkz: "Asia Power Index." 2019. *Lowy Institute*. <https://power.lowyinstitute.org/>

TABLO I				
LOWY ENSİTÜTÜSÜ ASYA GÜÇ ENDEKSİ (2019 VERİLERİ)				
GÜÇ GÖSTERGELERİ	ABD		ÇİN	
	SIRALAMA	DEĞER	SIRALAMA	DEĞER
1. EKONOMİK KAYNAKLAR	2	92.5	1	93
2. ASKERİ GÜÇ	1	94.7	2	66.1
3. DAYANIKLILIK	1	85.3	3	70.5
4. GELECEK PROJEKSİYONU	2	78.5	1	85.6
5. DİPLOMATİK AĞLAR	3	79.6	1	96,2
6. EKONOMİK AĞLAR	2	67.6	1	97.5
7. SAVUNMA AĞLARI	1	86	9	24.1
8. KÜLTÜREL AĞLAR	1	86.7	2	58.3

Kaynak: Lowy Enstitüsü Asya Güç Endeksi

Endeks, ABD gücünün hala hem mutlak güç hem de bağlantılılık anlamında seviyesini koruduğunu gösteriyor. Özellikle askeri güç söz konusu olduğunda hem mutlak askeri güç hem de mevcut savunma ağları açısından ABD ile Çin arasında dramatik bir fark var. Her ne kadar Çin askeri güç konusunda son yıllarda özellikle deniz kuvvetlerinde bir sıçrama göstermiş olsa da askeri açıdan ABD ve Çin arasındaki fark kısa vadede hızla kapanmayacak bir nitelikte. Trump yönetiminin askeri güce hem bölgede hem de küresel siyasette ağırlık vermesinin önemli nedenlerinden biri de güç göstergelerinde açıkça üstün olduğu askeri gücü kullanma, askeri olarak Çin'i çerçeveleme arzusu olarak görülebilir. Nitekim Çin'in güçlenmesi bölgede dengeleyici bir askeri güç arayışına yol açmış ve bu açıdan ABD askeri ittifaklar konusunda da güçlenmiştir. Çin'in bölgedeki pek çok

ülke ile çatışma geçmişinin olması, sınır sorunları, Çin hükümetinin yayılcı olduğuna dair kimi endişeler bölge devletlerinin ABD askeri gücüne dayanması eğilimini desteklemektedir. Savunma ağları güç açısından Çin'in en geride kaldığı alanlardan biridir.

Trump yönetimi, askeri olarak Çin'i çevreleme politikasının yanı sıra, ticaret savaşına ve ticaret akışlarına odaklandığı korumacı bir ekonomik politika sergileyerek Çin'in yükselen ekonomik gücünü sınırlama/çerçeveleme hedefi gütmektedir. Ancak yine endeksin bize gösterdiği gibi Çin hem diplomatik ilişkiler hem de ekonomik ağlar açısından bölgede ABD gücünden çok daha avantajlı konumdadır. Bir diğer deyişle son dönem ABD siyasetinin Asya bölgesinin refahını oluşturan liberal siyasal düzenden geri çekilmesi en azından bölgesel olarak Çin'in ekonomik gücünü dengelemeye ya da sınırlamaya yeterli gözükmediği gibi, Çin'i ekonomik ağlar kurma konusunda daha büyük bir güç olmaya teşvik etmektedir. Ekonomik küreselleşmenin başarısı, önemli ölçüde bir ekonomik hegemonya kurma, politika koordinasyonunu sağlama ve ekonomik çöküşü önlemek için son çare olarak borç veren olma becerisine bağlıydı. Bu açılardan Çin'in hala ABD'den boşalan küresel ekonomik liderlik yerine geçmeye hazır olmadığını burada vurgulamak önemlidir.²⁶

Burada bir diğer önemli unsur Çin'in büyüyen ekonomisinin, bir zamanlar ABD ekonomisinde olduğu gibi, giderek daha fazla oranda dış ticarete bağımlı hale gelmiş olmasıdır. Nitekim Çin dünyanın en büyük ticaret ülkelerinden biri olmasına rağmen, son dönemde ihracata daha az bağımlı bir iç tüketim modelini de canlandırmıştır. Ekonomik refahın yükselmesi ve geniş nüfusu Çin'in özellikle COVID gibi küresel ticaretin ağır darbe aldığı dönemlerde ekonomik büyümesini sürdürebilmesini mümkün kılmaktadır. Bu durum Çin'in küresel sarsıntılara karşı direncinin/dayanıklılığının hem bölgesel hem de küresel ekonomilerin çoğundan daha fazla olmasına ve Batı pazarlarına erişimin Çin sermayesi için giderek daha az önemli hale gelmesine neden olmuştur.²⁷ Bu durum ekonomik ağlar söz konusu olduğunda Çin'in açık ve kapanması zor bir farkla ekonomik güç haline geldiğini göstermektedir.²⁸

Buna rağmen ABD halen yirminci yüzyıl liberal uluslararası düzenine damgasını vuran kimi ayırıcı yumuşak güç özellikleri bakımından Çin karşısında daha güçlü bir pozisyonadadır. Bilgi ve insan akışına dayalı kültürel güç ya da ABD'nin kurumlarının Çin'e göre dayanıklılığı gibi kimi ölçütler üzerinden de ABD, COVID krizinin hemen öncesinde hem bölgesel ve hem de küresel olarak Çin'in önündedir. Bununla birlikte, endeks, diplomatik ağlar konusunda ABD'nin Çin kadar başarılı olmadığını ve bu açıdan giderek gerileyen bir güç olma özelliği taşıdığını göstermektedir. Özellikle al-ver-e dayalı (transactional) hale gelen ve lider odaklı yeni diplomatik stil Çin'e bu konuda ciddi bir avantaj sağlamaktadır. Çin, pek çok ülke ile stratejik veya normatif yakınlıklara hitap eden ilişkiler kursa da, Şanghay İşbirliği Örgütü, Çin-Rusya Kuzeydoğu Asya Güvenlik Diyalogu gibi kurumsallaşmış yollara başvursa da, güçlü normlar üzerinden şekillenen kurumsal ve

---

²⁶ Ikenberry, G. John. 2018. "The End of the Liberal International Order?" *International Affairs* 94, no.1: 7-23.

²⁷ "Asia Power Index." 2019. *Lowy Institute*.

<https://power.lowyinstitute.org/downloads/Lowy-Institute-Asia-Power-Index-2019-Key-Findings.pdf>

²⁸ Taskinsoy, John. 2020. "Diminishing Dollar Hegemony: What Wars and Sanctions Failed to Accomplish, COVID-19 Has." *SSRN*.

kalıcı bağlar konusunda henüz Batı liderliğinde kurulan liberal uluslararası düzenin yoğun ilişki ağından uzaktır. Ayrıca, yine geride olduğu kültürel ağlar konusundaki açığını kapatmak için Çin son dönemlerde kültürel diplomasi alanına yoğun bir şekilde yatırım yapmaktadır.²⁹

Kısaca, Foong'un ifade ettiği gibi küresel güç dengesinin belirleyici kıstası olacak olan Asya'da hâlihazırda güç dengesi iki kutupludur ve ABD ile Çin kendi güçlü oldukları alanları birbirlerine karşı kullanmak ve güçsüz oldukları alanlarda aradaki farkı kapatmak için şiddetli bir rekabet içerisindedirler.³⁰ Mutlak güç açısından ABD'nin askeri gücü ağırlıklı bir biçimde gölgesini hissettirse de, ekonomik güç açısından Çin, mevcut kuşatma politikası devam etse dahi, ABD'den daha avantajlı bir pozisyonda olmaya devam edecektir. Bunun yanı sıra, ABD, küresel bilgi ve norm akışı konusunda tartışmasız bir güçtür, ama devletlerarası ilişkiler ve diplomatik ağlar konusunda, özellikle son dönem ABD dış politikasının da etkisi ile, Çin daha büyük bir güç olarak öne çıkmaktadır. Endeksin 2030 güç projeksiyonu ise, herhangi bir olağanüstü kriz ile karşı karşıya kalınmadığı takdirde, ABD'nin kendisi ile Çin arasındaki daralan güç farkını durdurmasının pek olası olmadığını bir ifadesi olarak okunabilir.

4. COVID Krizi ve Yeni Küresel Güç Dengesi

COVID-19 salgını uluslararası politikada Çin'in küresel düzen oluşturmada kurucu bir rol oynayabileceği bir dönüm noktası olarak görülebilir mi? Bu salgın Çin'in artan etkisini küresel siyasette itibara dönüştürmesini mümkün kılabilir mi? Hiç kuşkusuz COVID krizinin ana etkileri, ABD'nin üstünlüğünü koruduğu askeri alandan daha çok ekonomik güç, diplomatik ve kültürel ağlar üzerinden görülebilir. Bundan daha önemlisi COVID-19 krizi hangi siyasal rejimin büyük belirsizlikler ve krizler karşısında dayanıklılığa sahip olduğunu ve uzmanlığının daha güvenilir olduğuna dair küresel bir dönüm noktası da sayılabilir.

Smith ve Fallon, COVID-19 salgınının, Çin'in uluslararası itibarı konusunda geçirdiği en zor yıllardan biri olan 2019 yılının arkasından geldiğini söyler. Sincan'daki toplama kamplarına dair görüntülerin bütün dünya basınında yer alması, kontrolden çıkan Hong Kong protestoları, Batılı şirketlerle yaşanan krizler, şiddetlenen çatışmalar hem Çin'in ulusal siyasal sistemine hem de bu sistemin küresel anlamda düzen kurucu rolüne dair pek çok soru işaretini beraberinde getirir. COVID-19 salgınının ilk görüntüleri, canlı hayvan pazarları, salgın hakkında Çin'in bilgi sakladığına yönelik iddialar, Dünya Sağlık Örgütü'nün Çin tarafından manipüle edilmesi COVID-19 nedeniyle gözetleme teknolojisinin totaliter bir biçimde uygulanması bu itibarı daha da sarsacaktır.³¹

Ancak, tüm bu olumsuzluklara rağmen Çin, büyük bir bölümünün yoğun ve kalabalık şehirlerde yaşadığı, yaklaşık 1 milyar insanı barındıran bir coğrafyada salgını birkaç ay içerisinde durdurmakta olağanüstü bir başarı sergiledi. Bu başarı başlangıçta uyguladığı totaliter yöntemler yüzünden ciddi bir biçimde eleştirilse de, Avrupa ve ABD'nin salgının yayılımı konusunda yaşadığı

²⁹ Smith, Nicholas Ross, and Tracey Fallon. 2020. "An Epochal Moment? The COVID-19 Pandemic and China's International Order Building." *World Affairs* 183, no.3: 235-255.

³⁰ Khong, Yuen Foong. 2019. "Power as Prestige in World Politics." *International Affairs* 95, no.1: 119-142.

³¹ Smith, Nicholas Ross, and Tracey Fallon. 2020. "An Epochal Moment? The COVID-19 Pandemic and China's International Order Building." *World Affairs* 183, no.3: 235-255.

başarısızlık, yurttaşların önlemlere uyma konusundaki isteksizliği, bu hükümetlerin kendi içlerinde rıza yaratma ve nüfusu denetleme konusunda yaşadığı zorluk, bu küresel imajı tersine çevirdi.³² ABD, küresel anlamda hem vaka sayıları, hem ölüm oranları açısından krizden en ciddi şekilde etkilenen ülke olmakla kalmadı, sağlık sistemi Donald Trump her şeyin kontrolde olduğunu açıkladıktan çok kısa bir zaman sonra çöktü.

Çin, salgının ilk dönemindeki olumsuz imajına rağmen salgın dünyaya yayılmaya başladığı andan itibaren kendi deneyim ve bilgisini paylaştığı ve tıbbi malzeme akışı sağladığı “Sağlık İpek Yolu” türü kamu diplomasisi projelerine önderlik etti. Bu projeleri, hâlihazırda tıbbi donanım ithalatının yüzde 43'ünü sağlayan yadsınamaz bir küresel pazar lideri olma pozisyonu ile güçlendirdi. Salgın döneminde bile gereken tıbbi malzemeleri üretmeye devam etme kapasitesine sahip olması ve bu kaynaklara farklı ulusların erişimini mümkün kılması ona önemli bir avantaj sağladı.³³

Pek çok araştırmacıya göre salgınla başarılı bir mücadele bir siyasal rejim sorunu değil. Bundan daha çok, devlet kapasitesi, toplumsal güven ve liderlik gibi faktörler çok daha belirleyici.³⁴ Nitekim, işlevsiz devletlere, kutuplaşmış toplumlara veya zayıf liderliğe sahip ülkeler salgın döneminde kötü iş çıkardılar. Her ne kadar krizle mücadelede başarıyı siyasal rejim sorunu olarak değerlendirmek yanlış olsa da, COVID-19 ile mücadelenin pek çok açıdan Çin'in otoriter rejimi ile Batı demokrasilerinin mücadelesi olduğunu yadsımak da yanlış olacaktır. Pekin'in salgın öncesi temel hedeflerinden biri de, özellikle dünyanın Batı kalkınma modelinden yararlanamayan bölgelerinde güvenlik, istikrar ve kalkınma sağlayan otoriter bir siyasi sistemin meşruiyeti ve kabulüydü. Salgın tam da Batı modelinin başarısızlığı üzerinden Çin modeline önemli bir avantaj sağladı.

Branko Milanoviç'e göre hâlihazırda dünyadaki ideolojik rekabet, kapitalizm ve ona yönelik alternatifler arasında olmaktan daha ziyade iki farklı kapitalizm yorumu arasındadır. "Liberal meritokratik kapitalizm" liberal demokrasiyi kucaklayan bir kapitalizm yorumudur ve genellikle Batı ile ilişkilendirilir. Diğer kapitalist model ise devlet öncülüğündeki otoriter/siyasi kapitalizmdir ve genellikle Çin ile ilişkilendirilir. Liberal meritokratik kapitalizm gelir dağılımı eşitsizliğinde son yıllarda ciddi bir başarısızlık gösterse de bireysel haklar ve temel özgürlüklerin sağlanması konusunda hala ilgi çekici bir modeldir. Siyasal kapitalizm/Çin modeli ise yüksek ekonomik büyüme sağlama konusunda görece daha başarılı, ama hukukun üstünlüğü ve temel haklar konusunda başarısızdır. Üstelik hukukun üstünlüğünün seçici olarak uygulanması ciddi bir yolsuzluk ve yağma ekonomisi yaratır. Milanoviç küresel siyasal rekabetin artık bu iki model arasında geçtiğini söyler.³⁵

Salgın döneminde demokratik rejimler bilgi akışı sağlamakta ve temel özgürlüklerde siyasi kapitalizmden görece olarak daha iyi performans göstermiş olsa da siyasi kapitalizm ekonomik

---

³² Age.

³³ Age.

³⁴ Fukuyama, Francis. 2020. “The Pandemic and Political Order.” *Foreign Affairs* 99, no.4: 26-32.

³⁵ Milanovic, Branko. 2019. *Capitalism, Alone: The Future of the System that Rules the World*. Harvard University Press.

kaynakları seferber etmekte, salgını takip etmekte ve bastırmakta, temel sağlık hizmetlerini sağlamakta daha başarılı görülmektedir.³⁶ Üstelik Trump'ın inkârcı ve etkisiz yaklaşımı ABD'nin uzmanlık konusundaki prestijine de ciddi bir zarar vermiştir. Batı'nın insani güvenlik kurumları bu tarz bir kriz karşısında yeterince direnç gösterememişlerdir. Kısacası COVID-19 krizinin Çin'e uzmanlık, yumuşak güç gibi yeterince kuvvetli olmadığı alanlarda bir kapı araladığını iddia etmek mümkündür.

Bu itibar dönüşümünü küresel hareketliliği ve küresel güneyin ayrıcalıklı gruplarının pasaport ve vatandaşlık arzularını takip ederek de anlamak mümkündür. Vatandaşlık kanunlarının çoklu vatandaşlığa izin verdiği ve farklı gruplar için vatandaşlık edinebilme yollarının genişlediği son 30-40 yılda küresel güneyin orta ve üst sınıfları için Batı ülkelerinin vatandaşlığını alarak liberal bir hukuk devletinin vatandaşı olmak önemli bir sigorta aracı olarak görülmekteydi. Bu gruplar, bu ülkelerin pasaportları ile ayrıcalıklı küresel vatandaşlar haline geliyor ve istedikleri ülkelere seyahat edebiliyorlardı.³⁷ Washington Post, yeni seyahat kısıtlamalarının zengin Amerikan vatandaşları arasında küresel güneyin ayrıcalıklı gruplarına benzer yeni bir eğilimi tetiklediğini bildirdi: ikinci bir pasaport satın almak. Yazıda ikinci bir pasaport almak isteyenlere hizmet veren hukuk firmalarının Amerikalı müşterilerde yüzde 40'lık bir artış gördüklerine dikkat çekiliyor. ABD vatandaşlarının ABD pasaportunun getirdiği kısıtlamalardan kaçmaya çalışması, ABD'nin kendi vatandaşlarına maksimum hareketlilik imkânı veren küresel olarak ayrıcalıklı konumunu kaybetmeye başladığının bir başka işareti olarak da okunabilir.³⁸

Elbette, salgının ciddi bir dönüşümü tetiklediği bir diğer alan ekonomidir. Çin'in Asya bölgesinde hâlihazırda ABD ekonomik gücünü küçük bir farkla da olsa geçmiş olduğunu yukarıda tartışmıştım. COVID-19 salgını, küresel ekonominin hem arz hem de talep tarafını etkiledi ve uluslararası ticaret hacminde etkileri hala devam eden ciddi bir düşüş gerçekleşti.³⁹ Buradaki en önemli sonuçlardan biri, Çin'in dünya ekonomisinde pek çok ürünün tedarik zincirinde ana üretici konumunda bulunmasıdır. Çin'de başlayan salgının ekonomik etkileri, virüsten çok daha hızlı bir biçimde küreselleşti.⁴⁰ Bu durum hâlihazırda tedarik zincirinde tek bir ülkeye bağımlı olmanın maliyetlerini salgından önce tartışmaya başlayan şirketlerin kısa ve orta vadeli tutumunu ciddi bir biçimde etkileyebilir.

Ancak, bir önceki bölümde ifade edildiği gibi, Çin küresel ticaretin 2012'den beri önemli ölçüde yavaşlamasına ve Trump'ın alevlendirdiği ticaret savaşlarına yerli piyasada tüketimi

---

³⁶ Greer, Scott L., Elizabeth J. King, Elize Massard da Fonseca, and Andre Peralta-Santos. 2020. "The comparative politics of COVID-19: The need to understand government responses." *Global Public Health* 15, no. 9: 1413-1416.

³⁷ Altan-Olcay, Özlem, and Evren Balta. 2020. *The American Passport in Turkey: National Citizenship in the Age of Transnationalism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

³⁸ Altan-Olcay, Özlem, and Evren Balta. 2020. "The fading Allure of the American Passport." *Informed Comment*. August 19, 2020.

<https://www.juancole.com/2020/08/fading-american-passport.html>

³⁹ Gruszczynski, Lukasz. 2020. "The COVID-19 Pandemic and International Trade: Temporary Turbulence or Paradigm Shift?" *European Journal of Risk Regulation* 11, no.2: 337-342.

⁴⁰ Free, Clinton, and Angela Hecimovic. 2020. "Global supply chains after COVID-19: the end of the road for neoliberal globalisation?" *Accounting, Auditing & Accountability Journal*.

canlandırarak yanıt vermişti. Bu modelin, salgınla daha da artacak olan küresel ticaretin durgunlaşması eğiliminden Çin'e görelî bir koruma sağlayacağını varsayabiliriz. Aynı oranda, küresel ekonominin tedarik zincirlerinin artan jeopolitik belirsizliğe karşı dayanıklılığı artırma amacıyla bölgeselleşmesini ve hatta ulusallaşması eğilimini güçlendirmesini de bekleyebiliriz.⁴¹ Nitekim Hindistan'dan Japonya'ya kadar pek çok ülke fabrikaları yurtdışından geri getiren şirketler için teşvik paketleri açıkladı. Salgın, ekonomik açıdan ABD-Çin geriliminin arttığı ve popülist hükümetlerin hâlihazırda kapanmacı/korumacı ekonomik önlemleri tercih ettiği bir dönemde, bu eğilimlerin hızlanmasına neden olmuş gibi gözüküyor.⁴² Ancak, bu eğilimlerin Çin'in ekonomik anlamda küresel pazardaki gücünün azalması anlamına gelmeyeceği de aşîkâr.

5. Yeni Bir Uzlaşmanın Gerekliği

Kyle Harper "The Fate of Rome/ Roma'nın Kaderi" isimli kitabında iklim bilimi ve genetik keşiflerle bezediği büyük bir tarihsel anlatıyı iç içe geçirir. Roma'nın kaderinin sadece imparatorlar, askerler ve barbarlar tarafından değil, aynı zamanda volkanik patlamalar, güneş döngüleri, iklim dengesizliği ve yıkıcı virüsler tarafından çizildiğini ve güç dönüşümünün sadece insan eyleminin değil aynı zamanda insan eyleminin kontrol edemediği belirsizliklerin bir sonucu olarak ortaya çıktığını yazar.⁴³ Toplumsal hayat genellikle beklediğimizden yavaş değişir. Krizler, zaten devam etmekte olan eğilimleri güçlendirir. Tarihsel sosyolojik perspektifler, bize, kriz anlarının o an yarattığı bütün maliyetlere rağmen değişim için fırsatlar sunduğunu yazar. Örneğin, savaşlar tüm insani ve ekonomik sonuçlarına rağmen, beklenmeyen sonuçlar da yaratarak merkezi devletlerin güçlenmesine ve giderek vatandaşlık haklarının genişlemesine katkıda bulunmuşlardır.⁴⁴ Krizler, aktörlerin yeni tipte çözümler önerebileceği ve bu çözümlere daha geniş destek bulabileceği kapıları aralarlar. Ama açılan kapılar hiçbir zaman tek değildir. Kriz öncesi dönemde olgunlaşmaya başlayan fikirler, güç ilişkileri, aktörlerin pozisyonları bu kapılardan hangisinin seçileceğini belirler. Sonuçlar ise, çoğu zaman, aktörlerin bilinçli tercihlerinin bir sonucu değildir. Kararlarımız toplumsal ve siyasal güç ilişkilerinin hamurunda yeniden yoğrulur. Çoğu zaman, ortaya hiç kimsenin aslında başlangıçta niyet etmediği sonuçlar çıkar. Kısacası, herhangi bir kriz döneminin içinden bakarak, o kriz döneminden sonrasının ne olacağını bilmek tam olarak hiçbir zaman mümkün değildir.

COVID-19'un toplumsal hayatta dönüştürücü bir etki yaratacağı muhakkak. Salgın başladığından beri çalışma ile mekânın birbirinden ayrışması, kentlerin yaşamak için arzu edilen mekânlar olmaktan çıkması, tedarik zincirlerinin dönüşümü gibi pek çok dönüştürücü etkiye bizzat tanıklık ettik. Salgın, aynı zamanda, sağlığa erişim hakkı başta olmak üzere, ulus devletler ve vatandaşlar arasında yeni tipte bir uzlaşmaya da öncülük edebilir. Sağlık alanının hızlı

---

⁴¹ Age.

⁴² Age.

⁴³ Harper, Kyle. 2017. *The Fate of Rome: Climate, Disease, and the End of an Empire*. Princeton University Press.

⁴⁴ Tilly, Charles. 1992. *Coercion, Capital, and European States, AD 990-1992*. New Jersey: Blackwell.

uluslararasılaşması, her ne kadar aynı anda sağlık milliyetçiliğine tanıklık ediyor olsak da, küreselleşmenin biçim değiştirmesine katkıda bulunabilir. Toplumsal hayata yansıyan bu etkilerine rağmen, COVID-19'un küresel güç dengesindeki etkisinin büyük güçlerin içe doğru kapandığı iki kutuplu bir dünya eğilimini hızlandırıcı yönde olacağını söylemek mümkün.⁴⁵ Haass'a göre, bu kriz, 11 Eylül saldırılarından bu yana Batı demokrasilerini karakterize eden demokratik durgunluğu güçlendirecektir.

Çin'in ekonomik olarak yükseldiği, siyasal sisteminin sorunları çözmekte başarılı ve dirençli görüldüğü, diplomatik ilişkilerinin arttığı böyle bir dünyada mesele, ABD'nin en önemli üstünlüğe sahip olduğu askeri gücünü Çin'in yükselişini durdurmak için kullanıp kullanmayacağıdır. Bir diğer önemli mesele ise devletlerin, siyasal ve ekonomik modellerinin vatandaşların sorunlarını çözme kapasitesine sahip olup olmadığını gösteren küresel itibarlarıdır. John Ikenbery'nin dediği gibi, Batı demokrasileri yeni bir tür faydacı ve koruyucu enternasyonalizm bulmak için kabuklarından çıkmadıklarında ya da Joseph Nye'in dediği gibi, iklim değişikliği benzeri ulus ötesi tehditlere karşı başkalarıyla birlikte hareket etmenin önemini anlamadıklarında, COVID-19, Batı demokrasilerinin itibarına son çiviye çakabilir.⁴⁶ Fukuyama'nın ifade ettiği gibi "önümüzdeki yıllarda, salgın Amerika Birleşik Devletleri'nin göreceli düşüşüne, liberal uluslararası düzenin sürekli erozyona uğramasına ve dünya çapında faşizmin yeniden canlanmasına yol açabilir. Ama, aynı anda, liberal demokrasinin yeniden doğuşuna da yol açabilir. Her iki olasılığı da destekleyen güçler, farklı yerlerde ortaya çıkacaktır. Maalesef, mevcut eğilimler önemli ölçüde değişmedikçe, genel gidişat ümit verici değildir."⁴⁷

---

⁴⁵ Drezner, Daniel W. 2020. "The Song Remains the Same: International Relations After COVID-19." *International Organization* 74: 1-18.

⁴⁶ Allen, John, Nicholas Burns, Laurie Garrett, Richard N. Haas, and et al. 2020. "How the World Will Look After the Coronavirus Pandemic." *Foreign Policy*. March 20, 2020. <https://foreignpolicy.com/2020/03/20/world-order-after-coronavirus-pandemic/>

⁴⁷ Fukuyama, Francis. 2020. "The Pandemic and Political Order." *Foreign Affairs* 99, no.4: 26-32.

Kaynakça

- Allen, John, Nicholas Burns, Laurie Garrett, Richard N. Haas, and et al. 2020. "How the World Will Look After the Coronavirus Pandemic." *Foreign Policy*. March 20, 2020. <https://foreignpolicy.com/2020/03/20/world-order-after-coronavirus-pandemic/>
- Altan-Olcay, Özlem, and Evren Balta. 2020. "The fading Allure of the American Passport." *Informed Comment*. August 19, 2020. <https://www.juancole.com/2020/08/fading-american-passport.html>
- Altan-Olcay, Özlem, and Evren Balta. 2020. *The American Passport in Turkey: National Citizenship in the Age of Transnationalism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Campbell, Kurt, and Rushi Doshi. 2020. "The Coronavirus Could Reshape Global Order." *Foreign Affairs*, March 18, 2020. <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2020-03-18/coronavirus-could-reshape-global-order>
- Drezner, Daniel W. 2020. "The Song Remains the Same: International Relations After COVID-19." *International Organization* 74: 1-18.
- Duncombe, Constance, and Tim Dunne. 2018. "After Liberal World Order." *International Affairs* 94, no.1: 25-42.
- Finnemore, Martha, and Kathryn Sikkink. 1998. "International Norm Dynamics and Political Change." *International Organization* 52, no. 4: 887-917.
- Free, Clinton, and Angela Hecimovic. 2020. "Global supply chains after COVID-19: the end of the road for neoliberal globalisation?" *Accounting, Auditing & Accountability Journal*.
- Fukuyama, Francis. 2020. "The Pandemic and Political Order." *Foreign Affairs* 99, no.4: 26-32.
- Greer, Scott L., Elizabeth J. King, Elize Massard da Fonseca, and Andre Peralta-Santos. 2020. "The comparative politics of COVID-19: The need to understand government responses." *Global Public Health* 15, no. 9: 1413-1416.
- Gruszczynski, Lukasz. 2020. "The COVID-19 Pandemic and International Trade: Temporary Turbulence or Paradigm Shift?" *European Journal of Risk Regulation* 11, no.2: 337-342.
- Harper, Kyle. 2017. *The Fate of Rome: Climate, Disease, and the End of an Empire*. Princeton University Press.
- Ikenberry, G. John. 2018. "The End of the Liberal International Order?" *International Affairs* 94, no.1: 7-23.
- Ikenberry, G. John. 2019. *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order after Major Wars, New Edition-New Edition*. Princeton: Princeton University Press.
- Kahl, Colin, and Ariana Berengaut. 2020. "Aftershocks: The Coronavirus Pandemic and the New World Disorder." *War on the Rocks*, April 10, 2020. <https://warontherocks.com/2020/04/aftershocksthe-coronavirus-pandemic-and-the-new-world-disorder/>

- Kaplan, Robert D. 2020. "Coronavirus Ushers in the Globalization We Were Afraid Of." *Bloomberg*. March 20, 2020. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2020-03-20/coronavirus-ushers-in-the-globalization-we-were-afraid-of>
- Katzenstein, Pater, and Lucia Seybert. 2018. "Protean Power and Uncertainty: Exploring the Unexpected in World Politics." *International Studies Quarterly* 62, no.1: 80-93.
- Khong, Yuen Foong. 2019. "Power as Prestige in World Politics." *International Affairs* 95, no.1: 119-142.
- Lowy Institute 2019. "Asia Power Index."
<https://power.lowyinstitute.org/downloads/Lowy-Institute-Asia-Power-Index-2019-Key-Findings.pdf>
- Mearsheimer, John J. 2001. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: WW Norton & Company.
- Milanovic, Branko. 2016. *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Cambridge: Harvard University Press.
- Milanovic, Branko. 2019. *Capitalism, Alone: The Future of the System that Rules the World*. Harvard University Press.
- Morris, Justin. 2013. "Libya and Syria: R2P and the spectre of the swinging pendulum." *International Affairs* 89, no.5: 1265-1283.
- Nye Jr, Joseph S. 1990. "Soft Power." *Foreign Policy* 80: 153-171.
- Nye Jr, Joseph S. 2015. *Is the American Century Over?* John Wiley & Sons.
- Nye Jr, Joseph S. 2017. "Deterrence and dissuasion in cyberspace." *International Security* 41, no. 3: 44-71.
- Ougaard, Morten. 2004. *Political Globalization: State Power and Social Forces*. London: Palgrave Macmillan.
- Posen, Barry R. 2018. "The Rise of Illiberal Hegemony: Trump's Surprising Grand Strategy." *Foreign Affairs* 97: 20-27.
- Rodrik, Doni. 2017. *Straight Talk on Trade: Ideas for a Sane World Economy*. Princeton: Princeton University Press.
- Smith, Nicholas Ross, and Tracey Fallon. 2020. "An Epochal Moment? The COVID-19 Pandemic and China's International Order Building." *World Affairs* 183, no.3: 235-255.
- Taskinsoy, John. 2020. "Diminishing Dollar Hegemony: What Wars and Sanctions Failed to Accomplish, COVID-19 Has."
- Tilly, Charles. 1992. *Coercion, Capital, and European States, AD 990-1992*. New Jersey: Blackwell.
- Walt, Stephen M. 2020. "The Death of American Competence." *Foreign Policy*. March 23, 2020.
<https://foreignpolicy.com/2020/03/23/death-american-competence-reputation-coronavirus/>
- World Health Organization.* "Globalization." <https://www.who.int/topics/globalization/en/>

TÜSİAD

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ-TÜSİAD DIŞ POLİTİKA FORUMU ARAŞTIRMA RAPORU

Boğaziçi Üniversitesi-TÜSİAD Dış Politika Forumu

Boğaziçi Üniversitesi
Kuzey Kampüs, Kuzey Otopark Binası
Kat: 1, No: 118, 34342 Bebek, İstanbul
Telefon ve Faks: (0212) 359 7156
E-posta: dpf@boun.edu.tr
Web: www.dispolitikaforumu.com

Boğaziçi University-TÜSİAD Foreign Policy Forum

Boğaziçi University
Kuzey Kampüs, Kuzey Otopark Binası
Kat: 1, No: 118, 34342 Bebek, Istanbul, TURKEY
Telephone and Fax: +90 212 359 7156
Email: dpf@boun.edu.tr
Web: www.dispolitikaforumu.com